

Калініченко Сергій Миколайович,
к.е.н., доцент, Заступник генерального
директора з міжнародного співробітництва,
інновацій та розвитку,
ДНП «Центр Тестування» МОЗ України,
доцент кафедри менеджменту, бізнесу і
адміністрування,
Державний біотехнологічний університет

Харчевнікова Лілія Сергіївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри туризму
Державний біотехнологічний університет

Аврята Андрій Вікторович,
аспірант, Державний біотехнологічний
університет

Олійник Ігор Андрійович,
аспірант, ПВНЗ «Європейський університет»

Kalinichenko Sergiy,
Candidate of Science in Economics, Docent, Deputy
of the General Director for International Cooperation,
Innovations, and Development. The State Non-Profit
Enterprise Testing Board, the Ministry of Public
Health of Ukraine, Associate Professor, Department
of Management, Business and Administration,
State Biotechnological University,
<https://orcid.org/0000-0003-3958-4763>

Kharchevnikova Liliia, Candidate of Science in
Economics, Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Tourism, State Biotechnological
University, <https://orcid.org/0000-0002-2571-8612>

Avriata Andrii,
PhD Student, State Biotechnological University,
<https://orcid.org/0000-0002-5100-2298>

Oliinyk Ihor,
PhD Student, «European University»,
<https://orcid.org/0009-0005-8403-4252>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF HEALTH TOURISM

Калініченко С. М., Харчевнікова Л. С., Аврята А. В.,
Олійник І. А. Особливості розвитку лікувально-
оздоровчого туризму. *Український журнал
прикладної економіки та техніки*.
2024. Том 9. № 4. С. 41 – 45.

Kalinichenko S., Kharchevnikova L., Avriata A.,
Oliinyk I. Features of the development of health
tourism. *Ukrainian Journal of Applied Economics and
Technology*.
2024. Volume 9. № 4, pp. 41 – 45.

Сучасна туристична індустрія динамічно розвивається та формує один із ключових секторів світової економіки, що має стимулюючий вплив на такі галузі: транспорт, зв'язок, будівництво, виробництво товарів народного споживання, сільське господарство та низку інших. У силу значного мультиплікативного ефекту туризм є каталізатором соціально-економічного розвитку території та сприяє підвищенню якості життя населення. При цьому постійно спостерігається зростання захворюваності населення. У зв'язку з цим виникає необхідність розвитку такого виду туристичної діяльності, як лікувально-оздоровчий туризм. Традиційні лікувально-оздоровчі курорти перестають бути місцем лікування та відпочинку осіб похилого віку та стають поліфункціональними оздоровчими центрами, розрахованими на широке коло споживачів. Пріоритетним завданням розвитку регіонів, що мають унікальні природно-кліматичні та лікувальні ресурси, є збільшення пропозиції якісних лікувально-оздоровчих послуг на основі створення лікувально-оздоровчих та туристичних комплексів, що відповідають останнім досягненням сучасної медицини та враховують споживчий попит, з одного боку, на здоровий спосіб життя, а з іншого боку, на отримання максимальної кількості розважальних заходів та вражень.

Ключові слова: туризм, оздоровлення, туристичний продукт, розвиток, ресурси.

The article is devoted to studying the development of medical and health tourism. Its purpose is to study modern trends and problems of this development. The article considers the features of the development of medical and health tourism, which is an important direction focused on preserving and strengthening health and increasing people's vital activity. The study analyzes the main factors that contribute to the development of this type of tourism, particularly physical and geographical conditions, the availability of natural resources, and their impact on human health. The role of medical and health resorts and sanatoriums that provide treatment with the help of natural factors, such as mineral waters, therapeutic mud, and climatotherapy, is substantiated. Statistical data are provided, which indicates the growing popularity of medical and health tourism around the world. It is revealed that resorts with mineral waters, mud baths, and other natural resources are important centers of treatment and health restoration. At the same time, the study revealed that, despite the high resource potential, many regions of Ukraine need to improve infrastructure to attract more tourists. One of the main factors in the development of medical tourism is innovation in the medical field, which includes new treatment methods, preventive medicine, pharmaceuticals, and medical equipment. The article focuses on the importance of these innovations for improving the quality of medical services and the accessibility of treatment for tourists. The study also examines various methods of treatment in sanatoriums, in particular balneotherapy, mud therapy, and climatotherapy, which contribute to restoring the physical and psychological strength of patients. The article reveals the importance of sanatorium treatment for the prevention and treatment of diseases, as well as for reducing healthcare costs and improving the economic situation in the country. It has been found that the development of medical tourism can significantly stimulate economic growth, create new jobs, and attract investments in tourism infrastructure. The study also demonstrated that medical tourism improves access to healthcare

services and promotes cultural exchange between tourists and local communities. In addition, it has a positive social impact, raising the overall standard of living of the population and ensuring sustainable development of regions.

Keywords: *tourism, health improvement, tourism product, development, resources.*

Вступ

Лікувально-оздоровчий туризм як вид екологічного туризму представляє собою різновид санаторно-курортного лікування та розглядає організацію оздоровлення населення з погляду технології подорожі. Це досягається шляхом формування туристичного продукту, в основі якого закладено лікувальна або оздоровча технологія, що покращує якість життя шляхом повного задоволення потреби у відпочинку, оздоровленні та лікуванні з використанням різноманітних складових природного комплексу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у дослідження проблем розвитку лікувально-оздоровчого туризму зробили вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема О. О. Бейдик, О. Л. Драчова, В. А. Квартальнов, В. Ф. Кифяк, О. О. Любіцева, М. П. Мальська та інші.

У Законі України «Про туризм» [1] у переліку видів туризму представлено лікувально-оздоровчий туризм як окремий вид, однак дефініції його не визначено. Варто зазначити, що й у науковців також немає спільної думки щодо трактування терміна «лікувально-оздоровчий туризм». Найпростіше визначення цього поняття можна сформулювати так: лікувально-оздоровчий туризм – це подорож до курортних місцевостей із метою оздоровлення та лікування [2].

Українські та зарубіжні вчені розглядають лікувально-оздоровчий вид туризму як складову частину рекреаційного і медичного туризму; вважають тотожним до понять «санаторно-курортний туризм», «оздоровчий відпочинок», «оздоровчий туризм», «оздоровлювально-пізнавальний» і «курортно-лікувальний туризм»; або ж поєднанням трьох видів туризму: рекреаційного, реабілітаційного і зеленого [3].

Формулювання цілей статті

Мета статті дослідити сучасні тенденції та проблеми розвитку лікувально-оздоровчого туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження

Невід'ємною частиною сучасної системи цінностей стала турбота про здоров'я, підвищення життєвої активності. Зростає кількість людей, які прагнуть підтримувати хорошу фізичну форму поряд із духовним збагаченням. Все це створює передумови прискореного розвитку лікувально-оздоровчого туризму в усьому світі.

За даними Всесвітньої Туристичної Організації (UNWTO) оздоровлення (wellness-туризм), лікування та реабілітація увійшли в XXI ст. до числа найбільших туристичних мотивацій. Незважаючи на ряд істотних регіональних та глобальних викликів – природних катаклізмів, терактів, епідемій, техногенних катастроф, регіональних військових конфліктів, з якими періодично стикався світ після другої світової війни, аж до 2020 р. не було відзначено жодного значного спаду темпів зростання міжнародного туризму. Кількість міжнародних туристів щороку збільшувалася і у 2019 р. склала 1,5 млрд осіб, що на 4% більше, ніж у 2018 р. Більше половини (55%) міжнародних туристів подорожувало з метою відпочинку та інших розваг, з них: 28% туристів подорожувало з різних причин, у тому числі й у лікувально-оздоровчих цілях [4].

Повноцінне перебування у санаторіях, профілакторіях хоча б один раз у році призводить до зниження рівня захворюваності людини, кількості днів непрацездатності при настанні захворювання, відсутності або зниження показань до госпіталізації, зниження витрат на лікування, якщо госпіталізація виявилася неминучою. Загалом усе це скорочує витрати лікувальних закладів суми виплат допомоги за листками тимчасової непрацездатності, призводить до зменшення виробничих втрат, пов'язаних із захворюваністю працівників, і зрештою вивільняє частину ВВП для здійснення профілактики населення та підтримки його здоров'я.

Розвитку лікувально-оздоровчого туризму у тому чи іншому регіоні світу сприяють певні фізико-географічні чинники, чи природні умови. До таких умов відноситься наявність певних природно-рекреаційних зон, що забезпечують відпочинок та відновлення здоров'я та працездатності людини. Поєднання естетичних ресурсів природних факторів також позитивно впливають на духовний стан людей.

Лікувально-оздоровчі туристичні ресурси представляють як «природні, історичні, соціально-культурні об'єкти, які можуть задовольнити духовні потреби туристів, так і умови, що сприяють відновленню та розвитку їхніх фізичних сил».

Найбільш сприятливими умовами для розвитку лікувально-оздоровчого туризму володіють курорти, зазвичай розташовані в місцевостях з багатими природними ресурсами для лікування та відпочинку, а також умовами для розвитку екотуризму. Базами для розвитку цього виду туризму можуть служити будь-які з видів санаторіїв, які є в достатній кількості. Курорти з їх санаторіями та лікарнями є улюбленим місцем для екотуристів у зв'язку з тим, що крім природних пам'яток вони мають у своєму розпорядженні великі ресурси оздоровчих факторів: питні галереї з мінеральними джерелами, грязелікарні, кліматопапельйони, пляжі та ін.

За якісними і кількісними характеристиками лікувально-оздоровчі ресурси України посідають одне з провідних місць у Європі. Так, наприклад, Миргородська мінеральна хлоридно-натрієва вода за своїм складом подібна до вод всесвітньо відомого німецького курорту Ахен. Вуглекислі гідрокарбонатні води Закарпаття «Поляна Квасова», «Шаянська» за фізико-хімічними властивостями не поступаються

кавказьким мінеральним водам «Боржомі», «Єсентуки-17», «Нарзан». Миш'яковиста мінеральна вода курорту Кваси, що на Закарпатті, відповідає джерелам курорт Баден-Баден у Німеччині. За наявності у мінеральній воді «Березовська» іонів таких речовин, як ферум, магній та кальцій, можна умовно назвати харківський курорт «Березовські мінеральні води» українським Железноводськом. А також завдяки тому, що мінеральна вода «Нафтуса» практично не має світових аналогів, фахівцем у галузі курортології і фізіотерапії професором Г.М. Пономаренком було обґрунтовано внесено львівський курорт Трускавець до списку ста найкращих курортів світу [5].

Лікувально-оздоровчий туризм заснований на курортології, науці про природні лікувальні фактори, їх вплив на організм і методи використання в лікувально-профілактичних цілях. Основними розділами курортології є:

1. Бальнеологія – це розділ курортології, що вивчає лікувальні мінеральні води, їх походження, фізико-хімічні властивості, вплив на організм при різних захворюваннях; розробляє показання до їх застосування у курортних умовах.

2. Бальнеотерапія – це методи лікування, профілактики та відновлення порушених функцій організму природними та штучно приготовленими мінеральними водами на курортах.

3. Грязелікування – це метод лікування, профілактики захворювань організму з використанням лікувальних грязей різного походження на курортах.

4. Кліматотерапія – це сукупність методів лікування та профілактики захворювань організму з використанням дозованої дії погодних умов факторів та спеціальних кліматопроектур на організм людини.

5. Курортографія – це опис розташування, природних умов курортів та курортних місцевостей з характеристикою їх лікувальних факторів, бальнеотерапевтичних, кліматотерапевтичних та інших умов для лікування та відпочинку.

Як свідчать статистичні матеріали, географія санаторно-курортних закладів України значною мірою відповідає територіально-компонентній структурі природних лікувально-оздоровчих ресурсів і рекреаційних потреб населення. При цьому слід звернути увагу на дві групи областей:

– до першої групи належать області – лідери за санаторно-курортними закладами: Одеська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська, Донецька, Дніпропетровська (разом понад 100 закладів) та до 2014 р. Автономна Республіка Крим;

– до другої групи належать області з найменшою кількістю санаторно-курортних установ: Кіровоградська, Волинська, Житомирська, Хмельницька, Тернопільська, Чернівецька, Рівненська і Сумська (разом приблизно 1,0% закладів) [6].

Санаторно-курортне лікування – це один із традиційних методів лікування та профілактики, що полягає у застосуванні лікувальних можливостей природних джерел води, бруду та/або клімату. Сучасне санаторно-курортне лікування використовує лікувальні властивості природних лікувальних дестинацій, фізіотерапевтичної медицини, правильного харчування, дихальних процедур з використанням особливостей клімату, психотерапії.

Елементами санаторного лікування є також методи сучасної бальнеології та кліматотерапії. Всі процедури можуть використовуватися в комплексі з санаторною реабілітацією. Лікування в санаторії – обмежений за часом процес, що включає в себе проживання пацієнта у санаторії, дотримання режиму дня, отримання комплексного призначеного лікування.

Програма лікування залежить в основному від двох факторів:

– наявності та виду захворювання у одержувача санаторного лікування, стадії захворювання (наявність або відсутність прогресуючого захворювання);

– серйозності відносин одержувача до санаторного лікування, яке може бути ґрунтовним чи негативним – це впливає на дотримання вказівок лікаря.

Ефективність санаторно-курортного лікування визначається його комплексністю – використанням різноманітних природних лікувальних факторів у поєднанні з дієтотерапією, фізіотерапією, ЛФК, лікарською терапією та іншими методами, а також доступністю, спрямованістю та застосуванням єдиної системи спостереження за станом здоров'я. При цьому головним завданням курсу лікування та оздоровлення, що проводиться, є нормалізація функцій центральної нервової системи, яка своєю чергою сприяє активізації обмінних процесів, нормалізує функціонування серцево-судинної та дихальної системи.

Переважають центри лікувально-оздоровчого туризму в Україні зосереджено у Львівській (Трускавець, Східниця, Моршин), Івано-Франківській (Черче), Запорізькій (Бердянськ), Донецькій (Маріуполь), Одеській (Хаджибей, Куяльник), Полтавській (Миргород), Закарпатській областях (Поляна, Шаян, Косино) та ін. [7].

Розвиток оздоровчого туризму значною мірою ґрунтується на інноваціях в галузі охорони здоров'я. Потрібно відзначити, що інноваційна діяльність в галузі охорони здоров'я є досить обширною та включає в себе такі напрями:

– впровадження нових методів діагностики та лікування захворювань;

– розроблення та популяризація методик профілактичної медицини;

– дослідження в галузі косметичної медицини (дослідження впливу на здоров'я людей різноманітних косметичних факторів);

– дослідження можливостей людського організму, його спротиву до навантажень і т.д. в спортивній медицині;

– розробка біологічних препаратів (фармакологія), лікарських засобів, впровадження їх у виробництво та лікувальну практику (фармацевтика);
 – винахід та освоєння медичного обладнання.

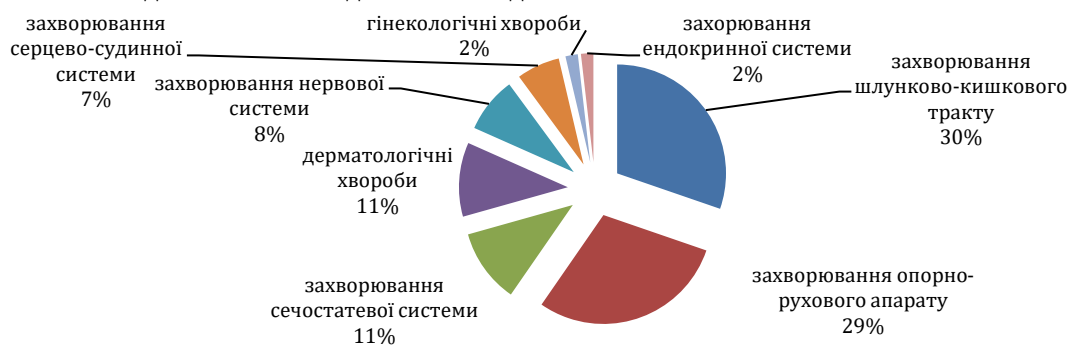

Рис. 1. Спеціалізація курортів України. Джерело: побудовано за [8].

Водночас інновації в сфері охорони здоров'я можна об'єднати в 4 основні групи:

- технічні – винахід та впровадження приладів, обладнання, медичної апаратури і т.д.;
- технологічні – розробка та апробація нових технологій лікування (лазеротерапія, лапароскопія і т.д.) та біохімічних технологій створення фармацевтичних препаратів та засобів;
- методичні – створення різноманітних методик впливу на організм людини (наприклад, психосоматична корекція організму людини);
- організаційно-управлінські – створення нових організаційних форм управління системою охорони праці.

Результати всіх досліджень мають не тільки значне соціальне значення, але й опосередкований економічний ефект на народногосподарському рівні, який полягає, зокрема у збільшенні періоду працездатності населення та підвищення продуктивності праці (наприклад, за рахунок зниження захворюваності). Із 1 січня 2020 р. до 1 травня 2021 р. путівками на санаторно-курортне лікування було забезпечено 3 167 потерпілих унаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання та 71 особу, що супроводжувала таких людей [9].

Однак, не зважаючи на високу соціальну значимість галузі охорони праці, перехід до ринкової економіки призвів до необхідності адаптації організацій та закладів галузі охорони здоров'я загалом та санаторно-курортного комплексу до нових економічних умов.

Санаторно-курортний комплекс не може ефективно існувати в ринкових умовах окремо від туризму. Саме лікувально-оздоровчий туризм є одним із інструментів, що допоможуть пов'язати санаторно-курортні, лікувально-профілактичні та інші оздоровчі установи зі споживачами оздоровчих та медичних послуг.

Лікувально-оздоровчий туризм може принести значні доходи для різних напрямів туристичної сфери і постачальників медичних послуг. Туристи, які користуються послугами медичного туризму зазвичай витрачають більше на проїзд і проживання, ніж звичайні туристи, і вони також витрачають гроші на медичні послуги та послуги оздоровлення, включаючи консультації, лікування та ліки. Це створює робочі місця та стимулює економічне зростання в країні чи регіоні, де розвивається цей вид туризму [10].

Також лікувально-оздоровчий туризм має позитивний соціальний вплив, покращуючи доступ до медичних послуг та сприяючи міжкультурному обміну. Туристи, які користуються послугами медичного та оздоровчого туризму, часто подорожують до місць призначення, щоб отримати лікування, яке недоступне для них в їхніх країнах для покращення стану здоров'я та якості життя. Крім того, лікувально-оздоровчий туризм сприяє культурному обміну та взаєморозумінню, оскільки туристи у сфері лікувально-оздоровчого туризму взаємодіють з місцевими громадами та постачальниками медичних послуг [11].

Водночас важливою є роль державного регулювання санаторно-курортної діяльності та лікувально-оздоровчого туризму. Необхідно розробити ряд заходів державної підтримки, в тому числі:

- здійснення державних маркетингових програм, спрямованих на просування національних туристично-рекреаційних оздоровчих комплексів;
- фінансування з державного бюджету витрат на модернізацію матеріально-технічної бази санаторно-курортного комплексу та проведення наукових досліджень в галузі курортології.

В останні роки ринок лікувально-оздоровчого туризму зазнає помітних змін. Традиційні лікувально-оздоровчі курорти перестають бути місцем лікування та відпочинку осіб похилого віку та стають поліфункціональними оздоровчими центрами, розрахованими на широке коло споживачів, що обумовлено двома обставинами:

- 1) зміною характеру попиту на лікувально-оздоровчі послуги (до моди входить здоровий спосіб життя, відновні антистресові програми);
- 2) переорієнтацією курортів у зв'язку із скороченням фінансової підтримки з боку регіональних та державних органів (здравниці змушені диверсифікувати свій продукт за рахунок культурно-

розважальних заходів, пропозиції широкого вибору оздоровчих та відновлюють сили послуг, гнучкого підходу до тривалості курсів лікування та оздоровлення).

Висновки та перспективи подальших розвідок

В сучасних умовах ефективного розвитку та повноцінній реалізації природного потенціалу та інфраструктурних ресурсів територій сприяє формування лікувально-оздоровчих комплексів, придатних для використання відпочиваючими в оздоровчих, профілактичних та лікувальних цілях.

Література

1. Про туризм: Закон України № 324/95-ВР від 15 вересня 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text>.
2. Боковець В.В., Медвецька Т.І. Лікувально-оздоровчий туризм: актуальні цілі та сучасні підходи до організації. Інфраструктура ринку. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Випуск 12. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/12_2017_ukr/16.pdf.
3. Галасюк С.С., Галасюк К.А. Проблеми розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2013. № 5(254). С. 16-21.
4. Turner L.G. Quality in health care and globalization of health services: accreditation and regulatory oversight of medical tourism companies. *Int J Qual Health Care*. 2011. № 23(1). Р. 1-7.
5. Новикова В.І., Пустовойт А.С. Природно-лікувальні ресурси санаторно-курортного комплексу України. *Туризм і гостинність в Україні: стан, проблеми, тенденції, перспективи розвитку*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Черкаси: Брама-Україна, 2014. С. 381-391.
6. Холявка В.З., Лешко Х.С., Мочульська О.М., Кухтій А.О. Сучасні аспекти, фактори впливу і перспективи розвитку медичного та лікувально-оздоровчого туризму в Україні. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2019. № 1(79). С. 25-33.
7. Мельник Л.В., Батиченко С.П. Особливості розвитку лікувально-оздоровчого туризму в регіонах України. *Часопис картографії*. 2018. Випуск 19. С. 41-47. URL: http://maptimes.inf.ua/CH_19/Ch19_Article4_healthimproving-tourism-in-Ukraine.html.
8. Архієреєв С.І., Баранова В.В., Варавка К.М. Розвиток бальнеологічного туризму в Україні. *Вісник ХНУ імені Н.В. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2019. Випуск 9. С. 153-163.
9. Фонд соціального страхування України. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index>.
10. Романова А.А. Види туризму та їх класифікація у контексті сучасних тенденцій розвитку туристичної індустрії. *Економіка і регіон*. 2017. № 4 (65). С. 13-19.
11. Шека О. Глобальні тренди та інноваційні підходи до організації лікувально-оздоровчого туризму на курортах. *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. № 3 (79). С. 85-91.

References

1. Pro turizm: Zakon Ukrainy. (1995). [On Tourism: Law of Ukraine]. № 324/95-VR dated September 15, 1995. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text>.
2. Bokovets', V.V., Medvets'ka, T.I. (2017). «Medical and Health Tourism: Current Goals and Modern Approaches to Organization». *Infrastruktura rynku. Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*. Issue 12. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/12_2017_ukr/16.pdf.
3. Halasiuk, S.S., Halasiuk, K.A. (2013). «Problems of Development of Medical and Health Tourism in Ukraine». *Naukovy visnyk Shchidnoievropejs'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. № 5(254). pp. 16-21.
4. Turner, L.G. (2011). Quality in health care and globalization of health services: accreditation and regulatory oversight of medical tourism companies. *Int J Qual Health Care*. № 23(1). pp. 1-7.
5. Novykova, V.I., Pustovojt, A.S. (2014). «Natural healing resources of the sanatorium and resort complex of Ukraine». *Turyzm i hostynnist' v Ukraini: stan, problemy, tendentsii, perspektyvy rozvytku*. [Pryrodno-likuval'ni resursy sanatorno-kurortnoho kompleksu Ukrainy]. *Proceeding of the Materials of the II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Brahma-Ukraine. Cherkasy. Ukraine.
6. Kholiavka, V.Z., Leshko, Kh.S., Mochul's'ka, O.M., Kukhtij, A.O. (2019). «Modern aspects, factors of influence and prospects for the development of medical and medical and health tourism in Ukraine». *Visnyk sotsial'noi hihieny ta orhanizatsii okhorony zdorov'ia Ukrainy*. № 1(79). pp. 25-33.
7. Mel'nyk, L.V., Batychenko, S.P. (2018). «Features of the development of medical and health tourism in the regions of Ukraine». *Chasopys kartohrafi*. Issue 19. pp. 41-47. Available at: http://maptimes.inf.ua/CH_19/Ch19_Article4_healthimproving-tourism-in-Ukraine.html.
8. Arkhiereiev, S.I., Baranova, V.V., Varava, K.M. (2019). «Development of balneological tourism in Ukraine». *Visnyk KhNU imeni N.V. Karazina. Serii «Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm»*. Issue 9. pp. 153-163.
9. Fond sotsial'noho strakhuvannia Ukrainy. [Social Insurance Fund of Ukraine]. Available at: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index>.
10. Romanova, A.A. (2017). «Types of tourism and their classification in the context of modern trends in the development of the tourism industry». *Ekonomika i rehion*. № 4 (65). pp. 13-19.
11. Sheka, O. (2019). «Global trends and innovative approaches to the organization of medical and health tourism in resorts». *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia*. № 3 (79). pp. 85-91.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2024 р.